

خلاصه سخنرانی دکتر حسین قاسم پور مقدم، رئیس واحد تحقیق، توسعه و آموزش زبان و ادبیات فارسی دفتر تألیف

در همایش ملی "تحلیل و ترویج برنامه درسی فارسی پایه دهم" - 4 و 5 آذر ماه 1395 - اراک

موضوع: تولید محتوای آموزشی

نیاز نظام آموزشی ما اقتضا می کند که همه ی دبیران درصدد تولید محتوای آموزشی به اشکال و انحاء مختلف برآیند.

در تعریف این اصطلاح ابتدا به تبیین مفردات آن می پردازیم.

1- تولید: عملی است فکورانه و برخاسته از عمل گرایی . ابتدا باید بیاندهشیم به چه چیزی نیاز داریم؟ نیاز خود عبارت است از فاصله

بین مطلوب و موجود؛ وضع مطلوب همان سند ملی آموزش و پرورش است. کتاب های درسی جدید ، وضع موجود است . اگر حس

می کنید منابع آموزشی امسال با وضع مطلوب و مورد نیاز جامعه فاصله دارد، می توانید روش ها و محتوای آموزشی مطلوب را تدوین

کنید.

2- محتوا: تعیین سرفصل ها اولین مرحله ی تولید محتواست که خود تقسیم می شود به :

الف: موضوعات : مثل هشت فصل کتاب درسی در فارسی دهم است که پیش روی شماست.

ب: مفاهیم: کلید واژه ها هستند مثل مفهوم حماسه - غنایی - تعلیمی و ...

ج: تعمیم ها: مجموعه قواعد و موازین است.

این سه مورد سرفصل های محتوای ما هستند . در حقیقت محتوا متنی است که با حواس دهگانه (بیرونی و درونی) قابل دریافت است.

3- آموزش: آموزش ادبیات روش می خواهد همان طور هر تدریسی نیاز به روش و شیوه دارد. در امر آموزش پس از تعیین محتوا

باید به نحوه ی ارزشیابی محتوای تولید شده پرداخت. باید از آموزش بازخورد گرفته شود. مخاطبان نیز محک زده شوند. برای

توضیح آموزش باید حرفه‌ی تعلیم و تربیت و آموزش آن به فراگیر را بررسی کنیم. شیوه‌های تدریس را بررسی کنیم. روش مخصوص هر درس را تحلیل کنیم.

تحلیل محتوا: سؤال اصلی این است که آیا محتوای تهیه شده‌ی حاضر پاسخ‌گوی نیازدانش آموزپایه‌ی دهم در سال 1395 و وضعیت فعلی جامعه است یا خیر؟ آیا اجزای سازه‌ی متن، مناسب ایران کنونی است یا خیر؟ محتوای تهیه شده برای پایه‌ی دهم باید مورد تحلیل و بررسی قرار گیرد تا راهی برای تدوین محتوای آموزشی پایه‌های یازدهم و دوازدهم فراروی ما گشوده شود.

طبقه بندی حاکم بر کتب آموزشی:

- چهار طبقه (چهار فصل) برای علوم و فنون یازدهم
- هشت طبقه (فصل) برای فارسی یازدهم
- شش یا چهار فصل برای نگارش یازدهم (با توجه به تقلیل ساعت نگارش یازدهم تصمیم‌گیری خواهد شد که چهار یا شش فصل داشته باشد).

در مرحله‌ی بعد باید عناصر متن را طبقه بندی کنیم: 1- موضوع درس 2- حقایق موجود در درس 3- مفاهیم و کلیدواژه‌ها 4- تعمیم‌ها (مثلاً حافظ چند قاعده را در شعر بیان کرده است؟) 5- نمودارهای موجود در کتاب درسی 6- تمرین‌های کتاب

تحلیل روان‌شناختی محتوای آموزشی: این نوع تحلیل خود دو مرحله دارد:

- 1- دانش‌بیانی: متن هر یک از درس‌ها چه چیزی را به مخاطب بیان می‌کند؟ بیان می‌تواند در قالب شعر، نثر، تصویر و قالب‌های دیگر باشد.
- 2- دانش‌رویه‌ای: روش و عملکرد هر درس که آیا به دانش منتقل می‌شود یا خیر؟ سه قلمرو همان رویه‌هاست که در کل کتاب تداوم می‌یابد.

✓ همه‌ی دبیران می‌توانند متون مناسبی را برای کتاب فارسی یازدهم معرفی کنند (البته با رعایت موازین فوق)

✓ کتاب هشت فصل و هر فصل دو درس خواهد داشت.

✓ برای یک فصل یک متن پیشنهاد بدهید.

✓ پیشنهاد گروه آموزشی استان: همکاران گرامی متن و شعر پیشنهادی خود را ترجیحاً در مورد شاعر گرانقدر استان، استاد حسین

منزوی، انتخاب و تا مورخه 25 آذرماه به گروه استان ارسال نمایند تا در کتاب درسی یازدهم مورد استفاده قرار گیرد. باهماهنگی های

انجام شده با مؤلفان، قول درج آثاری از استاد منزوی را در کتاب درسی پایه های یازدهم و دوازدهم داده اند.

توضیحات دکتر قاسم پور در مورد کتاب درسی و روش تدریس آن:

✓ عمداً هیچ نمونه سؤالی از کتاب ارائه نشده و در دسترس دبیر قرار نگرفته تا همکاران خودشان تولید کنند.

✓ درس آزاد به عهده ی معلم است؛ طراحی نقشه مفهومی با معلم است نه با دانش آموز // دانش آموز مؤلف نیست.

✓ راهنمای معلم در سایت دفتر تألیف قرار خواهد گرفت.

✓ امتحان دهم هماهنگ خواهد بود. ممکن است یکی از دروس انتخاب شود یا هر سه. امتحان یا استانی خواهد بود یا کشوری

✓ در امتحان سه سال آتی کنکور دروس عمومی عبارتند از: کتاب فارسی (برای همه رشته ها) علوم و فنون (اختصاصی انسانی)

✓ درس نگارش در کنکور نخواهد بود.

✓ زمان آزمون نگارش 120 دقیقه خواهد بود. در طراحی سؤال حتماً مد نظر همکاران باشد.

✓ بارم بندی در صورت نیاز اصلاح می شود.

✓ در صفحه 166 کتاب فارسی (1) ردیف یک منظور از «واژه» معنای عبارت، جمله، بیت یا مصراع است. معنای واژه جداگانه مطرح نشود.

✓ عجالتاً نمی توانیم به شاکله ی اصلی کتاب دست بزنیم.

سوال: تکلیف بخش های روان خوانی و شعر خوانی و نحوه ی تدریس آن چیست؟

جواب دکتر قاسم پور: این بخش ها فضایی باری خوانش و مهارت در قرائت است. اما در متن ها و شعر خوانی هم توضیح داده شود. در

امتحان حفظ شعر، آسان ترین شعر انتخاب شود اما فعلاً شعر خوانی ها برای حفظ شعر است. ما نیز چون سازمان سنجش می گوئیم

همه جای کتاب از الف تا یا مورد سؤال واقع می شود حتی از حکایت لغت بیاید.

اعتراض سرگروه های استان ها : باتوجه به فرمایش جناب عالی حجم درس ها با زمان تدریس تناسبی ندارد.

دکتر قاسم پور: رویه ی کلی ، تدریس جامع و کامل ارزشیابی همه سوپیه است.

✓ توضیح دکتر سنگری: ابتدا هدف اولیه ی درس را استخراج کنید. هدف ثانویه در معنی کردن درس، اگر متن خوب خوانده شود

بسیاری توضیحات غیر ضروری است. دانش آموز را به معنی کردن و نوشتن عادت ندهیم.

سؤال: آیا ارزش و جایگاه املا در کتب جدید مورد غفلت واقع نشده است؟

✓ ج: ما اعتقاد داریم املا یک درس مستقل نیست و در نظر گرفتن یک نمره از نگارش نیز برای دانش آموز وجه تنبیهی دارد تا بعد از این

دقت کند.

س: دستور زبان در کتاب های جدید چه جایگاهی دارد؟ آیا زبان را می توان بدون تعلیم دستور آن آموزش داد؟

ج: دستور در جای واقعی خودش قرار دارد قبلا زیاد بوده. تاکنون نیز 85٪ از مباحث مورد نیاز دانش آموز در دستور گفته شده.

اما دبیران می توانند جزوه ی تکمیلی دستور تهیه کنند و به دانش آموزان بدهند. جای دانشنامه های دانش آموزی (اعلام، تاریخ

ادبیات، دستور) خالی است. ما نمی توانیم این ها را بنویسیم چون هرچه در کتاب درسی بیاد ، کتاب های کمک آموزشی آن را تبدیل

به سؤال تستی و کنکوری می سازند و از مسیر اصلی آموزش خارج می کنند در حالی که در آزمون پایانی مد نظر نیست.

نکته و توصیه: اصطلاح « یادگیری معکوس » را در اینترنت بجویید و از این شیوه در تدریس خود بهره بگیرید.

دکتر اکبری شلدره نیز توضیحاتی درباره جهان متن ارائه نمودند اهداف و رویکردهای کتاب های درسی را تبیین کردند و با عنوان این

نکته که روش ارائه مطالب آموزشی ، آموزش قطره ای است ، از همکاران خواستند روال آموزشی خود را منطبق با کتاب درسی پیش

ببرند.

ایشان سپس به پرسش های سرگروه های استان های سراسر کشور پاسخ دادند.

س: دربارم بندی درس نگارش برای هریک از سه بحث نمره جداگانه ای در نظر گرفته شده، باین حساب دانش آموز باید سه نوع

نوشته کامل (حداقل سه صفحه ای) بنویسید؟ سؤال بخش بازآفرینی را چگونه مطرح کنیم؟

✓ ج: در بند 2 سوال مطرح می شود تا جمعا دریک انشای یک صفحه ای پاسخ را بنویسد. در صفحه 125 کتاب برای بند پ ،

تولید آزاد نوشته هدف است اگر ساختار کامل نبود ایرادی ندارد. مهارت نوشتن از بقیه مهم تر است. باری بندهای (الف، ت ،

ث) سؤال مجزا ندهید. در دو بند پ و پ سؤال طرح شود.

✓ س: زمان آموزش برای کتاب کم است.

✓ ج: کاری از دستمان بر نمی آید. اگر باز خورد بگیریم که دبیران نمی توانند به طور کامل تدریس کنند از حجم کتاب کاسته

خواهد شد.

✓ س: نظرتان در مورد دستور زبان در کتاب درسی چیست؟

✓ ج: امروز سخن از وحدت علوم است؛ طرح مستقل دستور و مباحث ان جایی در آموزش نوین ندارد. هر کدام باید در موقعیت خود

و به اندازه ی نیاز آموزش داده شود. دستور نیز چون بدیع و عروض ابزاری برای تحلی متن است. دانش آموزان در آموزش

عمومی (نه سال قبل) دستور خوانده اند و نگاه نیمه تخصصی در دوره های سابق فرصتی برای آموزش دستور بوده است.

✓ س: آیا مثل نویسی معیار خاصی دارد؟

✓ ج: مثل نویسی در حقیقت نوشتن آزاد است. اما دوهدف بر آن مترتب است: الف: درک متن ب: توانایی و قدرت آفرینش

تهیه کننده: سید جلال احمدی